

СТАНОВИЩЕ

от проф. дн Николай Стойчев Димитров

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“

Научна област:	2. Хуманитарни науки
Професионално направление:	2.1 Филолология
Научна специалност:	История на българската литература
Факултет:	Филологически
Катедра:	Катедра по литература
Тема:	Митът Яворов и списание „Златорог“
Автор:	Мариана Николова Папазова

I. Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите.

Мариана Папазова завършва с магистърска степен ЮЗУ „Неофит Рилски“ през 2000 г. Получава допълнителна квалификация в СУ „Климент Охридски“ в периода 2017 – 2019 (Интерактивни взаимодействия в образователния процес; Диагностициране на индивидуалните особености на учениците. Индивидуализация и диференциация на учебния процес, II ПКС). От 2013 г. досега е учителка по български език и литература в III основно училище „Димитър Талев“, Благоевград.

Представеният за защита дисертационен труд е насочен към публична защита със заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ №2366 от 20. 10. 2022 г. Процедурата за защита следва стриктно изискванията на Правилника за

придобиване на научни степени в ЮЗУ. Докторантката е изпълнила минималните национални изисквания по гл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ.

Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите.

Представеният за обсъждане дисертационен труд „Митът Яворов и списание „Златорог“ е с обем от 165 стр. Ръкописът се състои от увод, три глави, структурирани в подглави и заключение. Библиографията съдържа 113 заглавия на български език.

Първа глава „Литературният мит Владимир Василев и списание „Златорог“ представлява кратко въведение в историята, проблематиката, контекстите на списанието, полемиките, които води, като акцентът в тази глава пада върху фигурата на главния редактор Владимир Василев, неговата естетическа политика и разбирания, както и върху мита „Владимир Василев“. В тази глава се прави по-скоро обзор на доста обемната литература за списанието и неговия главен редактор, натрупана през последните три десетилетия. Както може да се очаква този обзор не е пълен. Пропуснато е изследването на А. Велкова-Гайдаржиева „Българска литературна критика и митотворчество“ от 1999 г. Много бегло е използвана и концептуалната база в книгата на С. Василев „Литературният мит Владимир Василев“ от 2000 г. Твърде амбициозно тази глава се опитва да опише полемиките на „Златорог“, но се плъзга по емпириката на статийния материал, без да навлиза в естетическата същност на тези полемии.

Втората глава на дисертацията „Владимир Василев за Яворов“ прилежно проследява всичко писано от критика за Яворов от периода на “Мисъл“ до последната годишнина на „Златорог“. Статиите са повече преразказани отколкото анализирани. За тяхното представяне е използвана композиционната формула „pro“ и „contra“ по модела, който прилага С. Василев при концепиране на мита „Владимир Василев“.

Трета глава, „Яворов на страниците на „Златорог“, е композирана много добре, тя е най-изчерпателна, проследени са всички жанрови възможности за репрезентиране на Яворовата личност и творчество. Наблюденията са структурирани около тематични гнезда.

Авторефератът към дисертацията придава коректно и добре синтезирано съдържанието ѝ. Публикуваните четири текста са в съгласие с тезите и изводността на дисертацията. Те са свързани както с теоретични, така и с конкретни литературноисторически проблеми, разгледани в нея.

Научни приноси, забележки и препоръки.

Дисертационният труд на Мариана Папазова обговаря един важен детайл от литературната ни история, свързан с изградения още приживе култ към П. К. Яворов и опитите на редактора на сп. Златорог да превърне този култ в мит за поета. Работата е концепирана около основното правило за поддържането на един съвременен мит – непрекъснатото възпроизвеждане, обновяване, наслагване на нови подробности около него. Подчиняването на всички материали на концепцията за мита „Яворов“ донякъде омаловажава усилията на „Златорог“ в опитите за цялостно представяне на личността и творческото дело на Яворов. Не всички текстове за поета в списанието са подчинени на мита. Критичното възприемане и оценяване на неговото творчество в аналитичните текстове не е проява на митологизиращи актове. За мита действат по-скоро не текстовете сами по себе си, а тяхната честотна проявеност в списанието. Като цяло оставам с впечатлението, че докторантката не е наясно с теорията на съвременния мит, неговото раждане, проявление, мултиплициране. За това говори не само липсата на теоретична постановка, на която да се опре работата, но и редица съждения за мита, които са елементаризирани, но и изпълнени с вътрешна противоречивост. Например от една страна отбелязва, че Вл. Василев съзнателно се стреми за запази обективна позиция по отношение на Яворов, а от друга страна твърди, че го митологизира. Двете позиции са несъвместими сами по себе си. Има случаи,

когато обективността може да обслужи мита, но трябва да се разшифрова механизма на подобно ставане. В опитите да се опише подобен механизъм още по-объркано звучи твърдението на стр. 80: „Новаторският редакторски подход на Владимир Василев на страниците на списание „Златорог“ не позволява „името“ Яворов да се превърне в култ, застинал във времето, а го превръща в мит, дава му собствен живот и сили. В този смисъл Катя Зографова нарича Александър Паскалев и Владимир Василев „истински първозидари на култа“. В случая твърдението на К. Зографова би трябвало да подкрепи казаното от докторантката, а то го опровергава. Проблемът обаче не е в объркаността на съждението, а в това, че не се разбира разликата между култ и съвременен мит и въобще какво представлява мита като същност. Ето друго твърдение, издаващо теоретична обърканост: „Владимир Василев ясно осъзнава, че създаването на култа Яворов може да осигури на поета полагащото му се място в процеса на българското литературно съзряване и развитие, но ще отнеме от създаването на мита, на онзи витален образ, който непрекъснато оживява и се възпроизвежда във времето.“ В края на краищата какво създава Вл. Василев – култ или мит? Проблемът е, че има още по-фрапиращи твърдения, издаващи теоретичната безпомощност на докторантката. На стр. 81 пише: „Именно повторението е начинът на превръщането на човека в архетип и веднъж влязла в народната памет, историческата личност е заличена. Митът създава за нея нова биография, съпадаща с неговите норми. Върху традиционния прочит се напластяват и разширяват нови прочити, нови идеи, възкресява се и се разширява полето на знание. Именно по този начин на страниците на списание „Златорог“ се разширява територията на актуализираните значения на Яворовата личност и творчество и вторично се митологизира.“ Съждение, в което няма никаква логика, а още повече теоретическа обоснованост. Повторението няма как да превърне човека в архетип. Архетипът онтологизира същността на понятието, а онтологичното не работи за съвременния мит. Наслагването на нови познания върху обекта на митологизиране не всякога работи за мита. Ако се проследи митологизиращото поведение на Ив.

Радославов в сп. Хиперион спрямо едно литературно течение, символизма, и една литературна личност, Траянов, ще се види, че Вл. Василев не залага само на контрамита, за да води полемика с Радославов, а залага на сериозни, аналитични текстове, които да дадат обективно познание за творчеството на Яворов. Натрупването на такъв тип познание води до оцелостяване на образа, а целостта, както заключава Барт, е контрапродуктивен спрямо съвременния мит.

Освен от неовладяна концептуалност работата страда от липсата на аналитичност. Тя само разказва, но не анализира, поради което малкото обобщения остават неподплатени откъм аргументация.

В началото на изложението споменах и за недостатъчната библиографска осведоменост – не толкова като количество (100 библиографски единици са достатъчни), колкото като важност спрямо избраната тема. Освен споменатата книга на А. Велкова-Гайдаржиева, не се познава една голяма студия на С. Василев „Яворов по страниците на списание „Златорог“ (Из историята на едно посмъртно битие), поместена в „Яворов сборник“ от 1992 г.

Работата не е изчистена и откъм фактологически грешки. Мирча Елеаде навсякъде е изписан като Мирча Илиаде. Е. Верхарн е изписан като Верхан. (с. 52) Няма как прочувствено слово от Вл. Василев за смъртта на цар Борис III да се появи в първата годишнина на „Златорог“ поради простата причина, че царят е още жив (с. 74)

Накрая бих искал все пак да отбележа старанието на докторантката да опише и обгледа всички текстове, посветени на Яворовото творчество и личност, да превърне дисертацията в един своеобразен каталог по темата, който би могъл да се ползва от следващи изследователи, занимаващи се с литературна митология.

Тази добре свършена емпирична работа ми дава основание да гласувам все пак положително за това на докторантката Мариана Папазова да бъде

присъдена образователна и научна степен „доктор“.

проф. дн Николай Стойчев Димитров